

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(повна назва закладу вищої освіти)

Факультет/інститут _____ геолого-географічний

Кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Запорожченко О. В.

« _____ 20__ р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Менеджмент освітніх закладів

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)

Спеціальність _____ 014.07 Середня освіта (Географія)

(код і назва спеціальності (тей))

2020 р.

Розробники:

Анєнкова І.П., д.пед.наук, професор кафедри педагогіки

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру.

Протокол № 1 від. "31" серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Буюновський А.О.)
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету:

Протокол № 1 від. "23" 09 2020 р.

Голова НМК

(підпис)

(Сич В.А.)
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма вибіркової навчальної дисципліни «Менеджмент освітніх закладів» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів зі спеціальності «014 Середня освіта (Географія)».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні і методичні основи менеджменту в закладах загальної середньої освіти.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу. Вивчення навчальної дисципліни базується на знаннях з курсів «Педагогіка», «Основи педагогічних вимірювань». Оволодіння теоретичними основами, вміннями і навичками організації освітнього процесу в закладах середньої освіти є підґрунтям для проходження здобувачами вищої освіти педагогічної практики.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Загальні основи менеджменту в освіті.
2. Соціально-психологічні аспекти управління закладом освіти.
3. Управління якістю освіти.

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Менеджмент освітніх закладів» є: забезпечення теоретичної і практичної підготовки студентів з освітнього менеджменту, розвиток організаторських та управлінських здібностей, критичного, системно-аналітичного мислення та сприяння формуванню вмінь створювати психологічно комфортну атмосферу та підтримувати дух партнерства та взаємодії в освітньому закладі.

Основні завдання курсу:

- розкриття основних теоретико-методологічних засад освітнього менеджменту;
- формування в них практико-орієнтованих умінь з управління освітніми закладами різних типів;
- вироблення якостей, що відповідають сучасній моделі менеджера освіти.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних

компетентностей:

- **ЗК1** - Знати й розуміти предметну область та розуміння професійної діяльності
- **ЗК5** - Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
- **ЗК10** - Здатність до адаптації та дії в новій ситуації
- **ФК6** - Здатність здійснювати професійну діяльність вчителя географії, класного керівника, педагога-організатора позакласної та позашкільної виховної роботи на основі аналізу та осмислення педагогічної діяльності, застосування творчого підходу, інноваційних методів та освітніх технологій для відповідного забезпечення належної якості навчально-виховного процесу в закладах освіти

– **ФК8** - Здатність застосовувати набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування в учнів загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків географії

Кінцеві **програмні результати навчання** (вміння та навички), формуванню яких сприяє навчальна дисципліна «Менеджмент освітніх закладів»:

- **ПРН5** - знає психолого-педагогічні аспекти навчання і виховання учнів: вікові та індивідуальні психологічні особливості особистості учня, основні психічні процеси, зміст педагогічних теорій, основні категорії педагогіки, методи педагогічних досліджень, закономірності, принципи та методи навчання та виховання, особливості фізичного розвитку учня, функціональні обов'язки вчителя та класного керівника тощо

– **ПРН8** - знає елементи теоретичного й експериментального (пробного) дослідження в професійній сфері та методи їх реалізації, розуміє сутність дисциплін, їх місце та роль у формуванні різносторонньо розвиненого фахівця географа

– **ПРН12** - застосовує набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, сучасні методики і освітні технології, в тому числі і інформаційні, для забезпечення для формування в учнів загальних і предметних компетентностей, здійснення міжпредметних зв'язків та формування основ цілісної природничо-наукової картини світу відповідно до вимог державного стандарту

– **ПРН24** - аналізує державний стандарт основної (базової) середньої школи і навчальні програми з географії та природознавства для планування і конструювання основних видів навчальної діяльності учнів

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- історію становлення менеджменту освіти та його роль у розвитку управлінської думки;
- зміст та функції менеджменту освіти у сучасному світі;
- особливості системи освіти як об'єкта менеджменту;
- специфіку прийняття управлінських рішень в освітніх закладах;
- професійні та особистісні характеристики менеджера освіти;
- володіти знаннями щодо забезпечення якості роботи освітнього закладу;
- структурно-функціональні компоненти освітнього менеджменту;
- критерії та рівні ефективності професійної діяльності менеджерів освіти.

Вміти:

- визначати мету, завдання діяльності закладу, установи;
- визначати зміст і структуру діяльності закладу, установи;
- планувати роботу закладу, установи;
- розробляти критерії оцінки діяльності закладу, установи, групи, працівника тощо;
- складати програму проведення нарад, рад, колегій тощо;
- працювати над підвищенням рівня професійної компетентності (власним і своїх підлеглих);
- використовувати відповідно до ситуації методи прийняття управлінських рішень та здійснювати комплекс дій для їх реалізації;
- налагоджувати та проводити ефективну комунікацію в системі управління підприємством;
- обирати та використовувати відповідній ситуації стиль лідерства, що ґрунтується на відповідних видах та формах влади та управлінського впливу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредити ЄКТС.

2. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ МЕНЕДЖМЕНТУ В ОСВІТІ

Тема 1. Менеджмент в освіті

Менеджмент в освіті як галузь знань та сфера діяльності. Історія становлення менеджменту в освіті. Основні поняття освітнього менеджменту. Основні визначення понять «менеджмент», «управління», «керівництво». Менеджмент в освіті: об'єкт, предмет, функції. Сучасні теорії освітнього менеджменту. Закономірності, принципи, рівні освітнього менеджменту. Типи менеджменту в освіті: інформаційний, стратегічний, кадровий, інноваційний.

Тема 2. Система освіти як об'єкт менеджменту

Система освіти як соціальний інститут. Структура системи освіти в Україні. Органи

управління в освіті: їх структура та функції. Закон України «Про повну загальну середню освіту» та функціонування середньої освіти в Україні. Принципи середньої освіти. Структура державного управління середньою освітою. Зміст діяльності загальноосвітніх середніх закладів нового типу (ліцеї, гімназії). Структура закладів загальної середньої освіти. Управлінські органи в закладах загальної середньої освіти. Органи колегіального управління закладами загальної середньої освіти. Управлінська діяльність адміністрації школи. Органи громадського самоврядування та їх роль в управлінні закладом загальної середньої освіти.

Тема 3. Процес управління

Цикл менеджменту. Реалізація основних функцій менеджменту в освіті. Поняття і сутність планування в системі управління. Етапи процесу планування: визначення цілей; розробка стратегії; надання стратегії конкретної форми. Типи планів в організації. Стратегічні та оперативні плани. Організація як загальна функція менеджменту. Мотивація як загальна функція менеджменту. Контроль як загальна функція менеджменту. Етапи процесу контролю: вимірювання процесів; порівняння реального виконання із стандартами; оцінка та реакція. Види управлінського контролю: попередній; поточний; заключний. Порівняльна характеристика видів управлінського контролю.

Сутність, класифікація та процес вироблення управлінських рішень. Техніка прийняття управлінських рішень. Комунікації в освітньому менеджменті. Інформаційне забезпечення процесу управління. Прямий і опосередкований шляхи управління. Методи управління.

Тема 4. SWOT- аналіз закладу освіти

Типи, фактори стратегічного управління в освіті. Сутність і специфіка стратегічного управління. Середовище закладу освіти. Мікро, макрофактори, що впливають на середовище закладу освіти. SWOT аналіз в освіті. SWOT-аналіз діяльності закладу освіти. Особливості SWOT-аналізу. SWOT-аналіз як універсальний метод процесу стратегічного планування діяльності організації. Мета та завдання SWOT-аналізу. Матриця SWOT-аналізу: сильні та слабкі сторони. Організація SWOT-аналізу. Узагальнення результатів SWOT-аналізу. Результати та узагальнення SWOT-аналізу.

Тема 5. Особливості управління закладом освіти

Теоретичні і технологічні аспекти планування в педагогічних системах. Принципи планування. Практичні підходи щодо планування роботи школи. Система планування у закладах освіти. Контроль як функція управлінського циклу. Мета і зміст контролю. Методи і форми внутрішньошкільного контролю. Педагогічний аналіз. Фронтальний адміністративний контроль. Принципи аналітичної діяльності суб'єкта управління освітнім процесом. Методика і технологія системного аналізу уроку і позаурочних заходів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ

Тема 1. Менеджер в освіті

Професійні та соціальні характеристики менеджера в освіті. Вимоги до сучасного керівника. Особливості діяльності директора і завуча школи. Особливості діяльності та кар'єрного зростання наукових та педагогічних кадрів. Імідж працівника освіти. Залежність форм управлінського впливу від індивідуально-психологічних характеристик керівника. Управлінська культура менеджера освіти. Стили управління освітніми закладами.

Тема 2. Управління педагогічним персоналом в системі освіти

Процес управління персоналом як функціональна система. Специфіка управління персоналом у закладах освіти. Характеристика основних підсистем роботи з персоналом. Класифікація управлінського персоналу в системі освіти. Система підготовки управлінських кадрів в освіті. Особливості відбору педагогічного персоналу. Нормування праці педагогічних кадрів. Концептуальні кадрові документи та їх роль у менеджменті. Мотивація і стимулювання праці в освітніх закладах.

Тема 3. Лідерство

Поняття та природа лідерства. Співвідношення категорій «вплив», «влада»,

«залежність», «лідерство». Класифікація джерел влади в організації за Дж. Френчем та Б. Рейвенном. Модель джерел влади К. Хейлса. Лідерство як механізм сполучення різних джерел влади. Порівняльна характеристика менеджера і лідера. Сучасні концепції лідерства.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ

Тема 1. Система зовнішнього управління якістю освіти

Державна політика забезпечення якості освіти. Зовнішнє забезпечення якості середньої освіти. Державні стандарти середньої освіти. Оцінювання якості в системі загальної середньої освіти. Оцінювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів. Атестація навчальних закладів в Україні. Державна підсумкова атестація. Зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень учнів в Україні. Внутрішнє забезпечення якості середньої освіти.

Тема 2. Система внутрішнього управління якістю освіти

Поняття про системи якості. Система якості як сукупність організаційної структури, методів, процесів і ресурсів, що необхідні для здійснення керівництва якістю. Принципи створення системи управління якістю. Функції систем управління якістю. Практика реалізації принципів та стратегії TQM у закладі освіти. Внутрішній моніторинг як механізм управління якістю освіти у закладі загальної середньої освіти. Критерії і показники якості освіти у закладі загальної середньої освіти.

Рекомендована література

Основна

Законодавчі і нормативні документи

1. Про вищу освіту: Закон України 1556-VII від 01.07.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Про освіту: Закон України 2145-VIII від 25.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Про повну загальну середню освіту: Закон України 463-IX від 16.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

Підручники та навчальні посібники

1. Григораш В. В., Касянова О. М., Мармаза О. І. та ін. Управління навчальним закладом. Навч.-метод. посіб. (у двох частинах). Харків: вид-во «Ранок», 2004. 160с.
2. Демчук В. С. Основи освітнього менеджменту. К.: Ленвіт, 2007. 264 с.
3. Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту. К.: Либідь, 2004. 466с.
4. Концепція Нової Української школи. Режим доступу: mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>
5. Лунячек В.Е. Педагогічний менеджмент : навчальний посібник. Харків : Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2015. 512 с.
6. Мармаза О.І. Менеджмент в освіті. Харків : Основа, 2007. 448 с.
7. Мармаза О. І. Менеджмент освітньої організації. Харків: ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.
8. Мармаза О. І. Основи теорії менеджменту. Харків: ТОВ 110 «Планета-принт», 2015. 139 с.
9. Освітній менеджмент: Навч. посіб. / За ред. Л. І. Даниленко, Л. М. Карамушки. – К., 2003. 400 с.
10. Павлютенков Є. М. Основи управління школою. Х.: Вид. група «Основа», 2016. 176 с.
11. Федоров В. Д. Менеджмент закладу освіти, менеджер закладу освіти: психологічні засади. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2004. 286 с.
12. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом: навч. посіб. К.: Знання, 2006. 365с.
13. Цехмістрова Г. С. Управління в освіті та педагогічна діагностика. Навчальний посібник для студентів ВНЗ. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 280 с.

Додаткова

1. Анісікіна Н. О., Пасечнікова С. П. Технологія планування стратегічних змін. – Харків: Основа, 2005. 112 с.
2. Гамаюнов В. Г. Дидактичний менеджмент: навчаюче управління. – Харків: Основа, 2004. 80 с.
3. Грабовська С., Равчина Т. Конфлікти без насильства. – Львів: Фонд «Україна-Європа» 2001. 276 с.
4. Запровадження моніторингових систем оцінювання якості загальної середньої освіти на основі тестових технологій: методичні рекомендації / за ред. О.І. Ляшенка, Ю.О. Жука. Київ : Педагогічна думка, 2019. 134 с.
5. Кобаль В.І. Організацій й управління навчально-виховним процесом у початковій школі : навч. пос. Мукачево: МДУ, 2015. 140 с.
6. Коротяєв Б. І., Курило В. С. Освітній простір: очікування та виклики часу й життя: монографія. – Луганськ: ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2009. – 308 с.
7. Киржнер Л. А., Киенко Л. П., Липейко Т. И., Тимонин А.М. Менеджмент организаций: учебное пособие. Киев: КНТ, 2006. 688 с.
8. Крижко В. В. Теорія і практика менеджменту в освіті: Навч. посіб. Київ: Освіта України, 2005. 256с.
9. Мармаза О. І. Інноваційний менеджмент. Харків: ТОВ «Планета-принт», 2016. 197 с.
10. Мармаза О. І. Стратегічний менеджмент. Харків: ТОВ «Планета-принт», 2015. 103 с.
11. Методика і технології оцінювання діяльності загальноосвітнього навчального закладу: посібник / Ляшенко О. І., Лукіна Т. О., Булах І. Є., Мруга М. Р. Київ: Педагогічна думка, 2012. 160 с.
12. Момот О. І. Менеджмент якості та елементи системи якості: Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 368 с.
13. Морозов А.В. Психология влияния: хрестоматия. Харьков: Гуманитарный центр, 2014. 560 с.
14. Стеценко І. Т. Основи менеджменту. Хто такий менеджер: навч. посіб. Київ: А.С.К., 2004. 224 с.
15. Теоретико-методичні засади побудови моніторингових систем оцінювання якості загальної середньої освіти: монографія / за ред. О.І. Ляшенка, Ю.О. Жука. К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 160 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Концепція Нової Української школи. Режим доступу: mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>
2. МОН України. URL : <http://www.mon.gov.ua>.
3. Нормативно-правове і програмно-методичне забезпечення організації навчального процесу ЗНЗ України. URL : <http://www.znz.edu-ua.net>.
4. Освіта. URL : [www. http://www.osvita.org.ua](http://www.osvita.org.ua)
5. Офіційний сайт TIMSS. URL : [www. http://timss.bc.edu/](http://timss.bc.edu/)
6. Український центр оцінювання якості освіти. URL: <https://testportal.gov.ua/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

5. Методи діагностики успішності навчання: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, звіт за інформаційними повідомленням, термінологічний диктант, тестування, контрольні роботи за змістовими модулями.